

КЊИГЕ О УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА

Четрдесетогодишњица Уједињених нација је свечано обележена широм света бројним скуповима и активностима који представљају својеврсну подршку светској организацији у решавању најважнијих проблема данашњице. Тако је било и у Југославији, једном од оснивача Уједињених нација, па је искоришћена прилика да се прикаже и рад Југославије у светској организацији. У том духу су протекле бројне манифестације, нарочито оне поводом 24. октобра, Дана Уједињених нација. Наши издавачи су дали свој допринос објављивањем више књига и публикација којима се свестрано осветљавају значај и улога Уједињених нација. Неке од њих заслужују посебну пажњу јер обogaђују наше познавање не само светске организације већ, још више, учешћа Југославије у њој.

Помињемо, у првом реду, зборник докумената Слободана Нешовића и Бранка Петровића (*Југославија и Уједињени народи 1941 — 1945*, „Народна књига“ и Архив Југославије) који упознаје читаоца с односом Југославије према Уједињеним нацијама као и улогом и местом Југославије у овој организацији. Не могавши да одвоје стварање Уједињених нација од сложених прилика у доба рата 1941 — 1945, приређивачи су се определили за представљање настанка Уједињених нација у вртлогу светских збивања желећи да тиме укажу на њихов утицај. Када је реч о Југославији, у зборник су уврстили и документе који се тичу њених унутрашњих прилика како пред рат, тако и у току рата. Зато се у зборнику јасно издваја неколико тематских целина. Оне су неједнаког обима и садржаја, што је вероватно последица и обима расположивих докумената и опредељења приређивача.

Највише докумената се јавља у делу посвећеном оснивању Уједињених нација, активности њених оснивача у доба рата, на Конференцији у Сан Франциску и непосредно после рата. У њему су, пре свега, дати најпознатији документи, као што су Атлантска повеља (1941), Вашингтонска декларација (1942), као и одлуке донете на састанцима у Москви (1944), Јалти (1945) и Сан Франциску (1945). Они осветљавају однос Уједињених нација према рату и послератном уређењу света и прве наговештаје неслоге између великих сила. Добро је што је објављен извод из извештаја о савезничком састанку одржаном 12. јуна 1941. у Лондону, тј. два месеца пре усвајања чувене Атлантске повеље. Међутим, за стварање Уједињених нација највећи значај има Московска декларација (1943) у којој се први пут изражава начелан став о потреби стварања једне светске међународне организације ради одржавања међународног мира и безбедности. Зато јој је требало дати место у глави посвећеној коалицији Уједињених народа не везујући је само за Југославију.

Учешћу Југославије у стварању Уједињених нација, почев од 1941. до потписивања и ратификовања Повеље УН, дато је доста простора, сразмерно више него што наслов књиге захтева. Није заобиђено учешће Југославије у раду међународних организација насталих за време рата, како универзалних (светских) тако и регионалних заједница средњоевропских држава за пољопривреду, обнову и развој и за вршење економских и социјалних проблема. Посебна пажња је посвећена учешћу у оснивању Међународног монетарног фонда, Међународне банке за обнову и развој и Организације Уједињених нација за пољопривреду и исхрану. Изузетно су занимљиви документи о делатности UNRRA-е, како док је била под војном управом за Средоземље, тако и касније кад је прешла под цивилну управу Уједињених нација. Посебну пажњу привлаче документи који се односе на помоћ Југославији, укључујући помоћ од СССР и наших исељеника из обеју Америка. У вези с тим је и писање наше и стране штампе о деловању Уједињених нација на крају рата чиме је заокружена слика доприноса Уједињених нација и Југославије остваривању главног циља слободног света — победи у рату и слому фашизма.

Посебну целину чине документи о односима у Југославији за време рата. Тежиште је стављено на период од 1943. до 1945, тј. од настанка НКОЈ и промене става западних савезника према НОП, преко доласка савезничких војних мисија, до стварања јединствене владе ДФЈ. Ту су, на једној страни, неизбежно документи о споразуму Тито Шубашић и односима између НКОЈ и југословенске владе у Лондону а на другој документи који говоре о покушајима НКОЈ да добије подршку Велике Британије и СССР за признање и партнерство у савезничким односима (преговори у Казерти, Напуљу, Москви и Крајови). То омогућава да се разумеју и промене у земљи и ставови Југословена ван домовине. Из докумената се види сва сложеност југословенског питања и проналази објашњење тешкоћа кроз које је наша земља морала да прође од самог почетка рата зато што је хтела да сама решава своје проблеме.

Због целовитости су унети документи о догађајима који су претходили нападу на Југославију, као и документи о њеном војном поразу 1941, оснивању НДХ и њеном ставу према Краљевини Југославији и према силама Осовине, првим корацима југословенске владе у емиграцији (у Качру, Јерусалиму и Лондону) и документи КПЈ од маја до септембра 1941. године. На тај начин је овај зборник својом садржином изашао из оквира одређеног наслова. У циљу очувања континуитета југословенске државе, помало и повремено је разбјијан континуитет напора за стварање Уједињених нација. Тако се стиче целовитији увид у историју Југославије у другом светском рату, посматрану у светлу докумената, него у настанку Уједињених нација. Имајући у виду наслов, чини се да збирка докумената не би ништа изгубила од своје вредности да су изостављени документи о чисто унутрашњим питањима Југославије. Документи који се уопште не односе на Уједињене нације само су разбјили целину, али то не значи да није требало унети документе који се односе на међународне организације повезане с Уједињеним нацијама. Највећа вредност овог зборника су документи из архива и фондова који нису били објављивани тако да се тек сада омогућава ширем кругу истраживача проучавање деловања низа међународних организација за време другог светског рата (као што су, на пример, UNRRA, Међународна организација рада, Организација УН за пољопривреду и исхрану, Међународни монетарни фонд, Међународна банка за обнову и развој, Организација за међународно цивилно ваздухопловство и др). То исто важи и за документе о стварању и затварању Конференције у Сан Фанциску. Штета је што ни документи који се односе на Уједињене нације нису боље хронолошки разврстани по одговарајућим поглављима⁽¹⁾.

Највећи број докумената је праћен објашњењима. Она могу да буду врло корисна. Међутим, требало је навести само потребне податке који омогућавају боље разумевање докумената а не уносити сопствене коментаре и квалификације којима се знатно умањује вредност зборника. Вероватно да су због брзине рада и обиља материјала промакле и неке непрецизности па и нетачности⁽²⁾. Објашњењима не доприноси ни прилично опширан увод (стр. 7 — 34) у коме су углавном коментарисани подаци који се односе на Југославију па је ваљда због тога увод преведен и на енглески (стр. 583 — 616) и руски језик (стр. 617 — 652). Уместо тога, боље би било да су објашњена могућна значења појма „Уједињене нације“ или „Уједињени народи“. Само на једном месту (стр. 19) помиње се „коалиција Уједињених нација створена ... у Вашингтону 1. јануара 1942. године“ а нигде се не објашњава (може се само наслућивати) како се тај војни савез претвара у међународну организацију истога имена. Пошто зборник садржи и документе о стварању Организације уједињених нација, његов наслов нужно има у виду двоструко значење овог појма. Читалац ће, свакако, бити задовољан када из документа сазна зашто Рузвелт предлаже да се убудуће војни савез

(1) То важи и за документе који се односе само на Југославију. Неки су чак наведени супротно хронологији. Тако су, на пример, прво дати документи под насловом: *Привремена влада Демокрајске Федеративне Југославије* (стр. 317 — 333) а касније документи под насловом: *Московска конференција Стаљина и Черчила и закључење Београдског споразума*, нако би редослед требало да буде обрнут у оваквим зборницима.

(2) На пример, у фусноти 14 на стр. 357 — 358 се каже да је делатност НКОЈ (протест због тога што Југославију у Међународној организацији рада представљају делегати које је именovala Пурићева влада) „помогала... и Шубашићева влада“. То је бесмислено јер је Пурићеву владу заменила Шубашићева која је Југославију представљала у међународним односима (стр. 25) што је недовољно јасно речено у споразуму Тито-Шубашић од 16. јуна али је изричито у споразуму од 1. новембра 1944.

назове „Уједињене нације“, изгледа не знајући да се тај појам помиње већ у Бајроновим стиховима који су узети за мото овог зборника.

Као прилог је дат списак најважнијих међународних уговора и других аката од међународноправног значаја за Југославију (1941 — 1945), највећим делом на основу Треће свеске *Преј лега међународних уј овора и друј их акајћа од међународнојравној значаја за Јуј ославију* који издаје Институт за међународну политику и привреду у Београду (стр. 26 — 51). Избор зависи од схватања приређивача али се чини да су, с обзиром на наслов, пропустили да наведу Декларацију Уједињених нација о конфискацији имовине нацистичкофашистичких агресора од 5. јануара 1943. Исто тако су ради потпуности могли да наведу и Декларацију Привремене комисије за исхрану и пољопривреду, од 14. јануара 1944. године, као и Устав Сталне организације за исхрану и пољопривреду, од 26. јануара 1944, пошто су навели Устав Организације Уједињених нација за исхрану и пољопривреду, од 16. октобра 1945. Ово утолико пре што су у зборнику нашли места и за Черчилов нацрт Атлантске повеље и његову преписку. На тај начин би била употпуњена и слика о дипломатској делатности Југославије за време другог светског рата.

Дипломатска вештина је била нарочито потребна за време рата и у првим послератним годинама. То је било посебно важно за Југославију која је помоћу спољне политике тежила да учврсти свој положај у свету за шта су јој најпогоднији оквир пружале Уједињене нације. Томе је посветила књигу Јадранка Јовановић (*Јуј ославија у Уједињеним нацијама 1945 — 1953*, Институт за савремену историју у Београду) која је њен нешто измењени и проширени магистарски рад. Могло би се рећи да она тематски почиње тамо где се зборник докумената Нешовића и Петрановића завршава. Наслов јој је пружио довољно широки оквир да однос Југославије и Уједињених нација изложи у више тематских целина које заједно представљају слику времена и деловања како саме Организације уједињених нација, тако и њених чланица.

Уводни део је посвећен стварању Уједињених нација и деловању Југославије од априла до јуна 1945. и садржи углавном добро познате чињенице. За читаоце и за даље проучавање југословенске спољне политике је много значајнији одељак о политици Југославије према Уједињеним нацијама 1945 — 1953. у светлу опште спољне политике Југославије. То омогућава да се истакне пре свега једностраност спољне политике до 1948. (сарадња искључиво са земљама народне демократије) и једнострано иступање у Генералној скупштини и другим телима Уједињених нација, што, према писцу, представља први период у политици Југославије према Уједињеним нацијама. Друго раздобље од 1948. до 1949. (од резолуције Информбиоро до раскида са земљама народне демократије) је посвећено преиспитивању односа према Истоку и заузимању еластичног става који се састоји у несуклобљивању, у Уједињеним нацијама најчешће израженом у уздржавању од гласања. Трећи период (1949 — 1953) је обележен отвореним сукобом са социјалистичким земљама, пре свега због војно-политичког и пропагандног притиска на Југославију и економске блокаде и прекида свих веза. Тај сукоб се испољио и у Уједињеним нацијама, нарочито на IV заседању Генералне скупштине (1949) када су на рачун СССР и источних земаља употребљаване тешке речи (као „хегемонистичке тенденције“ и „подјармљивање“) и на VI заседању (1951) када су односи Југославије са источноевропским државама разматрани у Уједињеним нацијама. Зато се успостављају везе са западним и будућим несврстаним земљама. Крајем тог периода (до Стаљинове смрти) ослабиће притисак с Истока а са Западом неће бити отклоњена неслагања што ће се огледати и у појединим гласањима југословенских представника у Уједињеним нацијама (на пример, у случају Кореје и интервенције кинеских „добровољаца“). Читаво раздобље је обрађено на основу мноштва података. Извори су најчешће били говори истакнутих партијских и државних функционера одржани на седницама ЦК КПЈ или чланци објављени у „Борби“, а мање званично иступање у Скупштини Југославије и на међународним скуповима (нпр. Конференцији мира у Паризу и у Уједињеним нацијама). Тиме се вероватно хтело да покаже како је стварана југословенска спољна политика и пресудан утицај КПЈ која је одређивала њен правац.

Југословенска спољна политика се много боље може проучавати на основу ставова узетих поводом појединих актуелних проблема, како оних који су се непосредно тицали Ју-

гославије (нпр. тршћанско питање, грчко питање, проблем избеглица и расељених лица, избор за несталног члана Савета безбедности) тако и оних од општег значаја (палестинско и корејско питање). Излагање је одмерено и уједначено, са обиљем података. Сажето је дата суштина разматраних проблема али се, што је разумљиво, различито тумаче ставови Југославије у сваком поједином случају, и држање других држава. Спорове у вези са Трстом и Грчком ауторка објашњава политиком силе, поделом интересних сфера извршеном у Јалти и Потсдаму и незадовољство политиком Југославије. Зато има и отворених критика политике западних земаља и посредног указивања на југословенски интерес за прилике у суседним земљама (односно према устанку у Грчкој и учешће Југословена). Расплет је могућ само обостраним попуштањем што је било и у интересу великих сила које су своје хладноратовске сукобе преносиле у друге крајеве света. Насупрот томе, ставови Југославије у другим питањима (корејско и палестинско питање) имају више начелну основу и у складу су са схватањем о супротстављању малих народа свему што потиче од великих сила, па чак и када је то у општем интересу. То се видело и у југословенском ставу према корејском питању. Видећи и у светској организацији велике силе, Југославија се супротстављала идеји да Уједињене нације буду „светски полицајац“. Слање не само оружаних снага већ и комисије, она је сматрала мешањем у унутрашње ствари (стр. 126). Није јасно да ли то гледиште прихвата и ауторка, нарочито када каже да је „свака одлука Савета безбедности носила квалификацију спољнополитичке директиве САД“ (стр. 127). Каже се да у ситуацији када „формално гледано, у Савету безбедности није постојала 'мањина' било је веома тешко избећи такву идеолошку етикету“, па се одмах затим додаје: „Међутим, светска заједница и без совјетског блока већ тад није била једнодушна. У Савету безбедности створена је компактна мањина“. Остајући у недоумици да ли је педесетих година у Савету безбедности била некаква мањина или не, читалац се не може отети утиску да се понашање чланова Савета безбедности посматра кроз идеолошке наочаре и стално траже разлике међу њима. Зато једногласно донете одлуке изгледају сумњиве, иако би оне требало да буду нормалне када је у питању мир, као што је било у корејском случају.

Изгледа да за ауторку то и није био неки изузетно важан догађај јер говори о интервенцији севернокорејских трупа у „јужној половини земље“ (стр. 124) а на следећој страни критикује мешање у унутрашње ствари две државе. На другом месту се помиње улазак „оружаних снага Народне Републике Кореје 25. јуна 1950. на територију Републике Кореје у неколико места дуж границе“. Као некакав гранични инцидент. У том духу се каже да је влада САД „одмах затражила сазивање Савета безбедности јер се, по њеној оцени, радило о акту агресије“ (стр. 127). Ауторка не каже да ли је још неко сматрао да је упад на територију једне државе агресија. Тако су могли да пишу новинари 25. јуна 1950. јављајући о захтеву владе САД али се у стручној литератури мора опрезније поступати и с поштовањем историјске истине. Изгледа да је посреди идеолошки став.

Њиме се објашњавају и промене у југословенској спољној политици чији се почетак временски подударна са кризом у Кореји. Писац констатује да је југословенска делегација „уз мања одступања подржавала совјетско гледиште“ (стр. 124) али је после обнављања дебате о Кореји у јесен 1948. могла заузети „објективнији и реалистичнији став“ (стр. 125), односно покушавала је да заузме став „непристрасности и мирољубивог арбитра“ (стр. 127, 128). По оцени ауторке, југословенски предлози од 25. и 27. јуна 1950. су представљали „солидну основу за стишавање самог спора и смањење опште напетости у свету“ (стр. 128). Јадранка Јовановић очигледно рат или оружани сукоб назива спором који треба мирољубиво решити. Она не увиђа да у тренутку када нападнути тражи помоћ од Уједињених нација свако одуговлачење и тражење нових података користи само нападачу. Зато није чудно што ниједна делегација није подржала југословенски предлог, чак ни Египат и Индија које је ауторка сврстала у компактно мањину у Савету безбедности.

Добро је што је став Југославије убрзо променен па је неодобравање војне акције Уједињених нација претворено у директно неосуђивање (стр. 129), што се изражавало у уздржавању приликом гласања. Ту промену ауторка не уочава или је довољно не истиче, већ се она само наслуђује. То свакако произилази из задржавања става да је реч о спору који трс-

ба споразумно решити. За ауторку је то израз ванблоковске политике иако залагање против „заоштравања међународне ситуације“ нема смисла после извршеног оружаног напада. У таквом случају се морају употребити најефикаснија средства за што бржу „ликвидацију... рата“ (стр. 130) у облику самоодбране или колективних мера Уједињених нација. Свако другачије гледање значи изједначавање нападача и жртве. У том смислу је и Кардељ разликовао „агресора и нападнутог“ (стр. 129, 133). Не заузимајући став поводом расправе да ли је требало прећи 38. упоредник, ауторка губи из вида да се у гоњењу нападача често прелази и на његову територију да би се по закључењу мира повукло⁽³⁾.

Упркос почетној неодлучности у заузимању чвршћег става, Југославија се залагала за „прекид непријатељстава и повлачење трупа“ (стр. 127) док су се севернокорејске трупе налазиле у Јужној Кореји, да би на крају подржала акцију Уједињених нација у Кореји, прву и до сада једину војну акцију за одбрану од напада. Због тога се не би могао прихватити ауторкин став да је југословенска политика у овом случају и у свим појединостима била потпуно доследна. Ово утолико пре што она смело указује на промене у југословенској спољној политици, што је вредна одлика ове књиге. Зато није било разлога да се то не каже и поводом корејског случаја.

Други део књиге Јадранка Јовановић је посветила доприносу Југославије општим питањима и усавршавању система Уједињених нација. Посебна пажња је посвећена питању мира и безбедности и у том склопу су разматрана питања деловања Савета безбедности, по начину одлучивања, појму колективне безбедности, обавезама држава у случају напада, дефиницији агресије⁽⁴⁾ и значају разоружања. Није мање значајан став Југославије поводом усвајања међународних аката о људским правима као што су Универзална декларација и пактови о људским правима. И поводом ових питања ауторка запажа да је став Југославије био сличан ставу многих социјалистичких земаља да је заштита људских права у искључивој надлежности сваке државе и да су их ове државе успешно регулисале сопственим уставима и законима. Тиме се ставља извесна резерва на право Уједињених нација да се баве заштитом људских права и мешају (тј. земље западне демократије) у ствари независних држава. Једини дозвољени изузетак је Јужна Африка. То донекле важи и за став Југославије према садржини Кодекса злочина против мира и безбедности човечанства јер се Југославија залагала за његово одвајање од Нирнбершких принципа. Писац указује на незадовољство Југославије због недоследне примене правила о одговорности за међународне злочине. Она није била задовољна што западни савезници нису признавали НОП за ратујућу страну, нити су узимали у обзир злочине извршене над борцима НОБ. Осим тога, Југославија је била незадовољна због неизручивања већег броја лица које је прогласила ратним злочинцима. И поред тога, Југославија је имала у суштини позитиван став према развоју међународног права у овој области.

Књига Јадранке Јовановић је врло занимљива. Материјал је солидно обрађен и представља основу за даље проучавање југословенске спољне политике до 1953. године, посебно према великим силама. У тежњи да наведе што више тешко доступних докумената чини се да се мало претерало, посебно зато што недостаје указивање на њихову једностраност, што нарочито важи за штампу. Уместо тога се требало више позивати на званичне документе Уједињених нација, док су партијски документи могли да послуже за објашњење идеолошке обојености спољне политике Југославије.

О односу Југославије према Уједињеним нацијама на свој начин говори и зборник *Четрдесет и одина Уједињених нација*, („Радничка штампа“, Београд) намењен обележавању четрдесетогодишњице постојања и деловања Уједињених нација, што је већ одавно

(3) Сасвим је друга ствар задржавање на туђој територији да би се вршило утицај на унутрашње друштвене прилике и за проширење свог утицаја, што је, на жалост, чинио после другог светског рата.

(4) У фусоти 513 на стр. 151 писац каже да се Конференција у Сан Франциску одржавала „непосредно у сенци атомске бомбе“ иако је познато да је завршена месец и по дана пре него што је бачена прва атомска бомба. Употреба атомског оружја могла је да има значаја само у каснијим расправама.

пракса не само у свету него и код нас⁽⁵⁾. Писци текстова су научни радници, углавном професори универзитета чија је струка међународно право и међународни односи, као и политички радници који су у својству државних представника учествовали у раду Уједињених нација или били у дипломатској служби Југославије. Текстови су писани једноставним језиком, популарно с циљем да се најшира читалачка публика обавести о најзначајнијим активностима Уједињених нација и њиховом доприносу развоју света. Треба истаћи да поједини текстови представљају и допринос научној разради појединих питања којима се бавила светска организација. То се пре свега односи на текст др Војина Димитријевића (*Дојринос Уједињених нација заштити људских права*) у коме се износи шта су Уједињене нације учиниле на пољу људских права, чиме је и како усавршен механизам њихове заштите и у којој мери је овај проблем још увек актуелан. Једном речју, врло сажето и јасно је изложена суштина проблема који интересује сваког човека. Миша Павићевић (*Антиколонијална револуција и Уједињене нације*) излаже историјат борбе колонијалних народа и деловање Уједињених нација и њихових органа (Генералне скупштине, Савета безбедности, Старељског савета и Комитета за деколонизацију). Са доста података је дата хронологија деколонизација Азије и Африке и делатности после 1960. године, тј. после усвајања Декларације о давању независности колонијалним земљама и народима, с освртом на допринос Југославије и несврстаних земаља (резолуције самита и Бироа несврстаних у седишту Уједињених нација у Њујорку).

У области међународне економије пажњу привлачи текст Јанеза Становника (*Утицај активности Уједињених нација на економском подручју на преображај светске привреде*). Проблем економског развоја послератног света је дат кроз преглед догађаја од 1947. (Конференција у Хавани) до активности везаних за напоре за изградњу новог међународног економског поретка. Није заобиђен положај недовољно развијених земаља (земље у развоју) ни њихов однос према томе како велике силе виде економску политику. С тим у вези је и став Југославије и „Групе 77“ о измени међународних економских односа (изградњи новог међународног економског система) и дијалогу Север-Југ. У вези с тим треба поменути и текст др Обрада Рачића (*Улога специјализованих агенција Уједињених нација у савременом свету*) у коме су јасно изложени појам специјализованих агенција, начин њиховог рада и облици деловања. Ради потпуности изнет је систем склапања међународних уговора у циљу унапређења рада и повезивања са државама-чланицама. Уједно је указано на однос Уједињених нација и агенција у коме, по пишевом схватању, не постоји патронат нити контрола над радом агенције, већ је у питању саветодавни однос и административно-техничко усклађивање деловања у циљу унапређивања међународне сарадње у многим областима.

На крају зборника су као прилози објављена три текста Ј. Б. Тита (један пасус експозеа у Народној скупштини о односу Југославије и Уједињених нација 1946. и говори на заседању Генералне скупштине 1960. и 1963) и један текст Е. Кардеља (поводом десетогодишњице Уједињених нација 1955). Тиме су приређивачи зборника на одређен начин желели да укажу на континуирану приврженост Југославије Уједињеним нацијама и њено стално учешће у делатности те организације.

Најшира јавност се најбоље може упознати с Уједињеним нацијама и њиховим деловањем на основу књиге *Уједињене нације. Основне чињенице* („Народна књига“, Београд)⁽⁶⁾. То је својеврсни информатор о светској организацији. Својим садржајем, начином излагања, језиком и стилем сваком читаоцу одмах открива шта су Уједињене нације и како раде. Разумљиво је што се на почетку налази кратак историјат настанака Уједињених нација, опис њихових органа, функција и начела. Тиме је објашњена суштина дело-

(5) Тако су, на пример, јубилејима Уједињених нација посвећени поједини бројеви часописа „Међународни проблеми“ (1955, 1965) и „Југословенска ревија за међународно право“ (1965, 1976) а посебан зборник радова под насловом *Уједињене нације и савремени свет* (Савез удружења за Уједињене нације Југославије 1970). Факултет политичких наука у Загребу је издао зборник радова под насловом: *Развој и перспектива Уједињених народа*, 1973. и часопис „Политичка мисао“, бр. 2-3/1972.

(6) То је превод књиге *Basic Facts about the United Nations* коју је издало Одељење за јавно информисање Уједињених нација у Њујорку.

вања организације. У даљем тексту се читаоцима откривају области у којима је била највише изражена делатност Уједињених нација у протеклих 40 година. Почасно место се даје борби за међународни мир и безбедност што је основни циљ Уједињених нација. У вези с тим су наведени најкарактеристичнији примери ангажовања Уједињених нација од Блиског истока и Африке до Авганистана. У том склопу је и решавање других виталних проблема данашњице као што су разоружање и апартхеид. То допуњава делатност Уједињених нација на економском и социјалном пољу (политички и економски односи развијених и недовољно развијених земаља, проблеми трговине и развоја, изградња новог међународног економског поретка) и на развијању поштовања права човека. Приметна је несразмера у пажњи која се придаје овим питањима. Док су економска и социјална питања добила релативно велики простор, дотле су излагања о правима човека сведена на оскудне податке. Недостају подаци о поштовању и примењивању међународних правила о правима човека, облицима у којима се најчешће испољава њихово кршење и начинима како се од њих може заштитити. Можда је до тога дошло због штедње, али ако је то разлог — онда је требало сажети сва поглавља а не само оно о правима човека, деколонизацији и међународном праву. Тај недостатак је умногоме исправљен посебном књижицом *Права човека. Пишања и одговори* (превод у издању Информативног центра Уједињених нација у Београду, 1988), коју су издале Уједињене нације поводом четрдесетогодишњице Опште декларације о правима човека. Корисну допуну представљају подаци о специјализованим агенцијама повезаним с Уједињеним нацијама, кретању чланства Уједињених нација, процентима њиховог доприноса буџету Уједињених нација и информационим центрима и службама Уједињених нација широм света.

Нема сумње да све ове књиге дају општи и заокружен преглед деловања Уједињених нација у протеклих 40 година и оправдавају њихову улогу у учвршћењу међународног мира и сарадње на свим пољима. Тиме су југословенски издавачи на најбољи начин обележили јубилеј Уједињених нација.

Мирослав Б. Милојевић